

Asia: VN/19124/2025

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen jatkohanke; työryhmän mietintö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asioiden hoitamiseen liittyvän edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun tehtävän tallentaminen holhousasioiden rekisteriin

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

En näe sinänsä huomautettavaa siinä, että rekisterin tietosisältöä laajennetaan. Kysymyksiä herättää kuitenkin se, että rekisterimerkintä tehtäisiin vain, jos edunvalvojalle/edunvalvontavaltuutetulle on annettu yleinen kelpoisuus edustaa päämiestä sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa. Tästä voi aiheutua riski, että edustajan toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi käytännöt kelpoisuuden rajaamisessa muuttuvat ja edustajalle annetaan asioinnin helpottamiseksi yleinen kelpoisuus, vaikka suppeampi määräys riittäisi. Tämä on ongelma erityisesti edunvalvojan osalta, sillä näin rikotaan välttämättömyysperiaatetta (HolhTI 8 §). Löytyisikö jokin tapa, joka mahdollistaisi sen, että suppeamminkin rajattu tehtävä voidaan merkitä rekisteriin silloin, kun tehtävä on sen luontoinen, että tarvetta sähköiseen asiointiin päämiehen puolesta on toistuvasti ja pitkäkestoisesti? Kannatan työryhmän ehdotusta, jonka mukaan yleisöjulkisuus rajataan pois siltä osin kuin tehtävä koskee päämiehen henkilöön liittyvien asioiden hoitamista.

Edunvalvontavaltuutetun esteellisyysperusteiden väljentäminen

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

Ehdotus, että valtuuttaja voi tietyissä rajoissa määrätä esteellisyyspiirin laajuudesta, on mielestäni kannatettava. Työryhmä on ottanut kielteisen kannan ajatukseen, että oikeustoimi voitaisiin tehdä myös esteellisten osapuolten välillä, jos siihen hankittaisiin holhousviranomaisen lupa. Valtuutetun kannalta katsoen tällainen sääntely, joka antaisi uuden vaihtoehdon esteellisyyssuhteen ratkaisemiseen, kuitenkin parantaisi tehtävän hoidon sujuvuutta. Sääntely lisäisi lupa-asioiden määrää, mutta vastaavasti vähentäisi tilanteita, joissa edunvalvontavaltuutetun sijaiseksi joudutaan määräämään edunvalvoja. Hallinnollinen taakka ei siten uskoakseni kasvaisi. Tällainen sääntely helpottaisi myös edunvalvontavaltuutuksen antamista, sillä käytännössä usein vaikeaksi koettu esteettömän varavaltuutetun löytäminen menettäisi nykyistä merkitystään.

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin, esim. oman organisaationne kannalta?

Ei ole lausuttavaa.

Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset (mietinnön luku 5.1)

Näkemyksenne luvussa 5.1 esitetystä, erityisesti työryhmän pohtimista malleista siihen, miten laillisen edustajan tiedonsaantioikeutta voitaisiin harkita laajennettavaksi sosiaali- ja terveysministeriön alaan kuuluvassa lainsäädännössä (luku 5.1.3)?

Kuten mietinnössäkin katsotaan, toissijaisuusperiaatteen kunnioittamisen henkilöä koskevissa asioissa tulee säilyä sääntelyn lähtökohtana, vaikka se rajoittaisi sähköisen asioinnin mahdollisuuksia. Holhoustoimilain 42 §:n mukaan edunvalvojalla, vaikka hänet olisi määrätty vain taloudellisiin tehtäviin, on kuitenkin yleinen huolenpitovelvollisuus päämiehestä. Näin ollen sen seikan, että edunvalvojaa ei ole määrätty päämiehen henkilöä koskeviin asioihin, ei tulisi estää sellaisten tietojen saamista, jotka edunvalvoja tarvitsee yleisen huolenpitovelvollisuutensa täyttämiseksi. Tämän vuoksi tulisi harkita sitä, että HolhTL 42 §:n pohjalta laaditaan luettelo sellaisista tiedoista, joita edunvalvoja tyypillisesti tarvitsee voidakseen täyttää huolenpitovelvoitteensa, ja annetaan edunvalvojalle oikeus saada nämä tiedot sähköisestikin.

HolhTL 42 §:n nojalla edunvalvojan tulisi myös voida suorittaa sähköisestikin sellaisia tehtäviä, joissa ei päätetä päämiehen oikeuksista tai velvollisuuksista, vaan täytetään huolenpitovelvollisuutta esimerkiksi varaamalla aikoja lääkärille, noutamalla lääkkeitä tai välittämällä reseptien uusimispyyntöjä. Ajatuksen teknisen toteuttamistavan osalta minulla ei ole kantaa.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen, esimerkiksi jaksoon 2.3 (eräät perinnöstä luopumista koskevat tilanteet)?

Pidän perusteltuna työryhmän kantaa, jonka mukaan perinnöstä luopuminen säilyy luvanvaraisena ilman poikkeuksia. Perinnöstä voidaan luopua eri motiiveista, joista kaikki eivät ole edunvalvonnassa olevan kannalta hyväksyttäviä. Tämän vuoksi on hyvä, että holhousviranomaisen lupamenettelyssä tarkastaa, onko luopuminen edunvalvonnassa olevien etujen mukaista.

Markku Helin
professori (emeritus) Turun yliopisto